

2025-06-23

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: 25/00405

Utbildningsdepartementet, Skolenheten

u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer U2025/01067

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET FÖRBÄTTRAT STÖD I SKOLAN, SOU 2025:44

Sammanfattning

- Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att avskaffa extra anpassningar i skollagen.
- Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att avskaffa garantin för stödinsatser.
- Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att stödundervisning införs som en ny stödform, men vill uppmärksamma betänkandet på slutsatserna i Skolinspektionens uppföljning av garantin för tidiga stödinsatser under åren 2019–2024 som visade att en betydande anledning till att garantin inte ger fler elever stöd handlar om att det saknas personal med specialpedagogisk kompetens¹. För att stödundervisning som ny stödform ska fungera krävs resurser – både ekonomiska och personal med specialpedagogisk kompetens – samt god samverkan inom skolan. Jämställdhetsmyndigheten ser även behov av ökade insatser i lågstadiet för att tidigt upptäcka stödbehov och motverka ojämslida skolresultat. Det är särskilt viktigt att lässvårigheter upptäcks tidigt så att insatser kan sättas in snabbt.
- Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att skollagens bestämmelser bör förtydligas, så att det tydligare framgår att lärare och förskollärare har ett ansvar att anpassa undervisningen utifrån elevers olika behov. Jämställdhetsmyndigheten erfar dock att lärares möjligheter till anpassning, oavsett ett förtydligande i skollagen, är direkt beroende av att de har möjligheter att samverka med specialpedagoger och speciallärare.
- Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker att lärares bedömning av elevers stödbehov ska ges stor tyngd, under förutsättning att samverkan sker med speciallärare, specialpedagog, lärarkollegor, stöd- och resurspersonal samt rektor.
- Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget att införa standardiserade tester för att uppmärksamma elever med stödbehov. Förslaget behöver utredas vidare.
- Jämställdhetsmyndigheten delar betänkandets slutsats att arbetet med stödinsatser inte fungerar tillfredsställande i skolan idag och att skolorna inte lyckas tillräckligt väl med att ge alla elever det stöd de behöver.

¹ Skolinspektionen, 2024, *Garantin för tidiga stödinsatser* (2024:18).

Utredningen har en bristfällig jämställdhetsanalys i sin konsekvensanalys. Jämställdhetsperspektivet saknas i stora delar av betänkandet. Utredningen beskriver att pojkar får lägre betyg i skolan och i lägre grad når behörighet för högre studier än flickor, samt har lägre kunskapsresultat. Utredningen skriver att fler pojkar har beslut om särskilt stöd. Betänkandets förslag att tydliggöra ansvar och möjliggöra att rätt stödinsatser sätts in i rätt tid, bör enligt utredningen därför på gruppnivå gynna fler pojkar än flickor. Det beskrivs dock inte hur detta ska fungera främjande för pojkar eller varför det ökar jämställdheten. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att det finns studier som visar att flickor upplever att de får stöd i lägre utsträckning än de upplever att de är i behov av.²

Bristande jämställdhet i skolan kan inte åtgärdas enbart genom tidigare insatta och förbättrade stödinsatser utan behöver sättas i en större kontext av andra relaterade och underliggande ojämställdhetsproblem. Det finns kopplingar mellan pojkars sämre studieresultat och maskulinitetsnormer i skolan och hur lärare har olika förväntningar på pojkar och flickor som kan leda till begränsningar som påverkar elever. Normen att pojkar förväntas intressera sig mindre för skolprestationer normaliseras och premieras även socialt bland elever.³ Pojkar från socioekonomiskt utsatta områden och eller med utländsk bakgrund är särskilt sårbara för skolmisslyckanden, vilket förstärks av skolsegregation och individualisering av ansvar i skolan.⁴ Forskning om pojkars skolengagemang visar att pojkar ofta balanserar mellan att leva upp till kamratgruppens förväntningar på maskulinitet respektive att lyckas i skolan. Lärare kan förbättra pojkars förutsättningar i skolan genom att anpassa undervisning, skapa strukturer som stöttar självreglering och utmana både sina egna och elevernas könsnormativa föreställningar för att bryta destruktiva mönster.⁵

Synpunkter enligt utredningens disposition

3.5.1 Resultat i internationella kunskapsmätningar

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att betänkandet hade förbättrats utifrån ett jämställdhetsperspektiv om elevers resultat i ett antal internationella kunskapsmätningar som TIMSS, PISA och PIRLS hade kompletterats med könsuppdelad statistik och analyserats. Enligt Skolverkets rapport 2022 presterade svenska flickor i genomsnitt 37 poäng högre än pojkar i läsförståelse, vilket är en av de största könsskillnaderna bland OECD-länderna. I matematik presterade flickor och pojkar i Sverige på samma nivå, medan flickor presterar bättre än pojkar i Naturvetenskap.⁶

² Jämställdhetsmyndigheten, *Ogiltig frånvaro av jämställdhet*, Rapport 2023:16, s. 69.

³ SOU 2014:6, *Män och jämställdhet*.

⁴ Broström & Jansson, 2022, "Leaving Boys Behind? The Gender Gap in Education among Children and Young People from Foreign Backgrounds 2010–2020": *A Nordic Review*. NVC.

⁵ Stenberg Ingela, 2025, *Bridging the Gender Gap: Analysing Boys' School Experiences and Educational Challenges*, Mittuniversitetet, Fakulteten för humanvetenskap, Institutionen för utbildningsvetenskap.

⁶ Skolverket, Internationella studier, PISA 2022, 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap, Skolverket, s.28.

3.5.2 Resultat på nationella prov i svenska och svenska som andraspråk

Betänkandets förslag hade kunnat avhjälpa hinder och förebygga könsskillnader mellan pojkar och flickor i skolresultat i högre utsträckning om jämställdhetsanalyser gjorts genomgående i betänkandet. Utredningen lyfter att flickor i högre grad än pojkar uppnår kravnivån i de åtta delprov som prövar förmågorna att tala eller samtala, läsa och skriva som proven i svenska eller svenska som andraspråk består av. Skillnaden är som störst i delprovet som rör stavning och interpunktion, där 93 procent av flickorna och drygt 82 procent av pojkarna uppnådde kravnivån.

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare dragit några slutsatser om bestående könsskillnader i studieresultat och värderingar som är viktiga i det fortsatta arbetet:

- Motverka könsskillnader i lärande genom genusmedvetna arbetsätt.
- Fortsätt med satsningar på läsning samt utvärdera genomförda satsningar utifrån ett jämställdhetsperspektiv.⁷

Det är även viktigt att beakta DEJAs slutbetänkande som lyfter att satsningar på läsning kan minska könsskillnaden i skolprestationer. Skillnaderna mellan pojkars och flickors betyg i svenska är större än i andra ämnen och läsning har en avgörande betydelse för skolframgång även i många andra ämnen.⁸

Även Zimmermans forskning om varför pojkar som grupp presterar sämre i skolan erbjuder förklaringar. En avgörande faktor bakom pojkars sämre prestationer är deras sämre språkliga förmåga, framför allt kopplat till ord- och läsförståelse. Ett av de viktigaste verktygen för att utveckla ord- och läsförståelse är läsning, varför vikten av läsning för målgruppen pojkar inte nog kan understrykas. De elever som har svårt med läsförståelse i årskurs två är de som genomgående har svårt att bli godkända i de nationella prov i årskurs tre i samtliga ämnen, eftersom läsförståelse påverkar ens förutsättning att prestera i andra ämnen än just svenska.⁹ Skillnader i läsförmåga mellan grupper av elever är särskilt uttalat bland pojkar från socioekonomiskt utsatta bakgrunder, vilket ökar deras risk för socialt utanförskap senare i livet.¹⁰

Forskning visar att flickor i större utsträckning än pojkar deltar i språkutvecklande aktiviteter före skolstarten, såsom högläsning, biblioteksbesök och ramsor. Vuxna tenderar också att använda ett mer avancerat språk med flickor och samtalar mer med dem, vilket stärker deras språkliga förmåga. Detta gör att flickor ofta har lättare att förstå vuxnas språk, vilket i sin tur kan bidra till att skolan upplevs som mer begriplig för flickor än för pojkar. Detta tyder på att skolor behöver arbeta för att göra lärandet mer begripligt och meningsfullt för pojkar.¹¹ Att lärare ges en utvecklad

⁷ Jämställdhetsmyndigheten, *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*, Rapport 2023:16, s.8.

⁸ SOU 2010:79, *Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan: en kunskapsöversikt*.

⁹ Zimmerman Fredrik, 2022, *Men läs då, pojke! Läsande förebilder: Om rapplyrik, representation, digitalt läspepp, read hour, läsa äger, bibliotekens kraft, och om läsning som ett sätt att överleva*, Kulturrådet.

¹⁰ Stenberg, Ingela, 2025, *Bridging the Gender Gap: Analysing Boys' School Experiences and Educational Challenges*, Mittuniversitetet, Fakulteten för humanvetenskap, Institutionen för utbildningsvetenskap, s. 147.

¹¹ Zimmerman Fredrik, 2020, *Tio orsaker till varför pojkar presterar sämre i skolan – och vad vi kan göra åt det!* Kunskapsskolan, Jubileumsrapport nr 1.

lärarkompetens vad gäller pojkars lärande och utveckling skulle sannolikt påverka likvärdigheten positivt.¹²

4.1.5 Undervisning som främjar elevens motivation

Jämställdhetsmyndigheten vill framhålla vikten av undervisning som främjar elevens motivation i relation till könsnormer och strukturella hinder i skolan. Fredrik Zimmerman beskriver i sin forskning *studiehindrande handlingar* som pojkar använder sig av för att förhindra en upplevelse av misslyckande i relation till skolan. Grunden till det är vanligtvis att pojkar gör studiehindrande handlingar för att de känner oro inför om de kommer klara skolan och att uppgifter kan upplevas som obegripliga. Det finns ett flertal studieförhindrande handlingar, som påverkar pojkars ageranden.¹³ Studieförhindrande handlingar kan dock motverkas genom pedagogiskt stöd och ett aktivt arbete med stödsatser:

- Ha en hög vuxennärvaro på skolor, där de närvarande vuxna reproducerar rätt normer som inte uppmuntrar studiehindrande handlingar och normer om att pojkar ska vara tuffa och tåliga, eller inte visa sig sårbara.¹⁴
- Att prata studieteknik ofta, ge tydliga uppgifter samt ha extrastöd i form av fler lärare närvarande på skollektioner kan främja pojkars och även flickors lärande.
- Att läsa och prata med pojkarna samt att utveckla deras självdisciplin.¹⁵

Dessa lärdomar bör kombineras med betänkandets forskningsöversikt som sammanfattar forskning om skoleffekter på elevers motivation och utveckling. Den visar att om läraren kan hjälpa eleverna att förstå att de aktiviteter som äger rum i skolan är relevanta för dem, samt att innehållet i dessa är meningsfullt för deras eget lärande och utveckling, så gynnar det barnens motivation och därmed det egna lärandet.

Om elever inte får rätt stöd i tid riskerar de att tappa tron på sin förmåga, vilket kan leda till demotivation och en negativ spiral av undvikande och skolmisslyckanden. Särskilt för pojkar kan tidiga lässvårigheter utvecklas till beteendeproblem. För att förebygga detta behöver skolan anpassa stödet utifrån elevens faktiska behov.¹⁶

5.2.4 Elever med funktionsnedsättning får inte tillräckligt stöd

Jämställdhetsmyndigheten betonar betänkandets resonemang att det förekommer påtagliga brister i skolors insatser till elever med funktionsnedsättning. Specialpedagogiska skolmyndighetens slutsats är att det på skolor som i hög utsträckning arbetar med en tillgänglig lärmiljö också finns en medvetenhet hos personalen om hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig till uttryck hos flickor respektive pojkar. Den största skillnaden i stödsatser vad gäller flickor respektive pojkar finns i gruppen elever med någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf). Forskning

¹² SOU 2020: 28 *Insatser för likvärdighet i skolan*, s.556.

¹³ Zimmerman, Fredrik, 2020, *Tio orsaker till varför pojkar presterar sämre i skolan – och vad vi kan göra åt det!* Jubileumsrapport nr 1.

¹⁴ Zimmerman, Fredrik, 2019, *Pojkar i skolan: vad lärare och andra vuxna behöver veta för att fler pojkar ska lyckas i skolan*. Stockholm: Liber.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Zimmerman 2022.

menar att flickor med ADHD inte uppmärksammas i tillräckligt hög utsträckning¹⁷ och att det är en genuskodad diagnos.¹⁸ Det finns en manlig norm inom den medicinska forskningen då den till stor del är baserade på pojkars beteenden vid ADHD. Det utåtagerande beteendet som ofta associeras till ADHD kommer inte till lika stort uttryck hos flickor, vilket gör att de i stället kan vända sina känslor inåt mot sig själva. Flickors skolsvårigheter kan i stället felaktigt tolkas som att de upplever en krävande skolsituation, har individuella problem eller trassliga familjerelationer, snarare än att det handlar om en funktionsnedsättning. När flickor uttrycker ADHD på samma sätt som många pojkar gör så bryter de mot normativa förväntade könsroller om hur en flicka förväntas vara.¹⁹

6.4 Standardiserade tester införs för att uppmärksamma elever med stödbehov

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget. Att införa standardiserade tester för att uppmärksamma elever med stödbehov är en omfattande förändring som behöver utredas vidare. Det första året i skolan efter förskolan bör ha inriktningen att ge alla elever likvärdiga förutsättningar att lära sig grunderna i att skriva, läsa och räkna; innan standardiserade tester genomförs.

Ett större fokus bör i stället läggas på att införa stödinsatser i tidig ålder och inspiration kan tas från Finland, där tidiga stödåtgärder gällande språket hjälper pojkar att klara sig bättre även i övriga skolämnen och dessutom hindrar ett regelbrytande problembeteende i senare åldrar. Pojkar i Finland presterar återkommande bättre än svenska pojkar i läsförståelse²⁰ och har sedan Pisaundersökningar infördes varit bäst eller bland de bästa i världen på detta och i andra ämnen, eftersom en god läsförståelse ökar prestationerna i alla andra skolämnen.²¹

Forskning visar även att många examinationsmetoder passar flickor bättre än pojkar, flickor presterar generellt bättre än pojkar på de nationella proven. Vid muntliga framställningar och essäliknande prov presterar flickor generellt bättre, medan pojkar lyckas bättre i delar av nationella prov som har tydliga uppgifter.²²

6.5 Stödundervisning ger ett snabbt och flexibelt stöd

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att inrätta stödundervisning som ett nytt stöd, för att elever tidigare ska kunna ges relevant stöd utifrån sina behov. Skolinspektionens uppföljning av garantin för tidiga stödinsatser under åren 2019–2024 visade att garantin inte gett fler elever stöd. Det beror bland annat på att det saknas personal med specialpedagogisk kompetens. Det är också känt att pojkar får stödinsatser i högre grad än flickor och garantin har inte inneburit några större förändringar avseende hur stödinsatser fördelas mellan flickor och pojkar.²³

¹⁷ Specialpedagogiska myndigheten, Genus och specialpedagogik – praktisknära perspektiv.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ OECD 2021.

²¹ Skolverket 2000, OECD 2021.

²² Zimmerman, Fredrik, Kunskapsskolan, Jubileumsrapport nr 1.

²³ Skolverket, 2024, *Skolgången för elever med slutbetyget F - Skolverkets aktuella analyser (2024:9)*.

För Jämställdhetsmyndigheten

Annika Karlsson Hillve
Avdelningschef Stöd och samordning

Malin Stenman
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschefen Bosse Parbring deltagit.